

Miskolci Egyetem

Állam- és Jogtudományi Kar

Civilisztikai Tudományok Intézete

Polgári Jogi Tanszék

Szakdolgozat

Az élettársi kapcsolat családjogi hatásai

Konzulens: Dr. Kriston Edit

tudományos segédmunkatárs

Készítette: Regős Karolina

Tagozat: Jogi Felsőoktatási Szakképzés

Miskolc

2019

University of Miskolc
Faculty of Law
Institute of Civil Sciences
Department of Civil Law

Thesis

Family law effects of cohabitation

Consultant: dr. jur. Edit Kriston
Assistent Research Fellow

Created by: Regős Karolina
Paralegal
M7B4XM

Miskolc
2019

Tartalomjegyzék

1. Témaválasztás	4
2. Az élettársi jogviszony általános megközelítése	5
2.1. Fogalmi elemei	5
2.2. Az élettársi jogviszony és a házasság elhatárolása	8
2.3. Az élettársi kapcsolat és a bejegyzett élettársi kapcsolat elhatárolása	9
3. Az élettársi tartás, mint az élettársi kapcsolat családjogi hatása	10
3.1. Az élettársi tartás célja	11
3.2. Az élettársi tartás feltételei	11
3.3. Mely esetekben nem jár élettársi tartás	14
3.4. Élettársi tartás egyszeri juttatással	15
4. Az élettársi lakáshasználat mint az élettársi kapcsolat családjogi hatása	16
4.1. Élettársi lakáshasználat mint új fogalom	16
4.2. A lakáshasználat szerződéses vagy bírói rendezése	17
4.3. A közös jogcím alapján lakott lakás	17
4.3.1 Megosztott lakáshasználat	17
4.3.2 Az egyik fél használati jogának megszüntetése	18
4.4. Kizárólagos jogcím alapján lakott lakás	18
4.5. Lakáshasználat újra rendezése	19
5. Befejezés	20
6. Irodalomjegyzék	21
7. Jogszabályjegyzék	22

1. Témaválasztás

- Apa, mi a titka a boldog házasságnak?

- Az bizony, fiam, örökre titok marad.

Előre is elnézést kérek a Tisztelt Olvasóktól amiatt, hogy egy ilyen közszájon forgó viccel indítom a dolgozatomat, azonban, ha jobban belegondolunk nagyon is komoly dologról van itt szó. Voltaképp minden normális emberi együttélés végső célja a boldogság megtalálása. Bevált recept a mai napig nem született, mindenkinek magának kell tennie érte. A kapcsolati formák közül mindmáig a házasság bír a legrégebb hagyományokkal, hozzá képest az élettársi kapcsolat még mindig újdonságnak mondható. Megjelenésében minden bizonnyal számos gazdasági és társadalmi folyamat közre játszott, azonban a legismertebb az, hogy az emberek egyre kevésbé kívánják vélt vagy valós kötöttségekkel terheltten alakítani párkapcsolataikat. Mint azt majd látni fogjuk, kötöttségek nem csak a házasságban léteznek. Aki szerint a „papír” senkit nem tesz boldoggá, annak érdemes elgondolkodnia azon, hogy ha az élettársi kapcsolatot választja akkor ez még nem garancia arra, hogy boldogabb lesz. Habár a dolgozatnak nem célja ilyen irányú kutatás, de ki merem jelenteni, hogy az élettársi kapcsolatban élők között nem magasabb a boldogok aránya, mint a házasságban élők között.

Még arra is akad példa, hogy valaki a tényleges kapcsolati állapotával sincs tisztában. Mint amikor a bíró kérdést intéz a terhelthez a családi állapotát illetően, és jön a felszabadult válasz: egész jó, köszönöm az érdeklődést.

Dolgozatom messze van attól, hogy közkinccsé váljon, de remélem hozzájárul ahhoz, hogy világos helyzetet teremtsen az élettársi kapcsolatot választók számára.

1. Az élettársi jogviszony általános megközelítése

Az élettársi viszonyokat tisztázni igyekvő szakirodalom az elmúlt években egyre inkább elérhetővé vált. Habár az élettársi kapcsolatok már jó ideje jelen vannak az emberek életében, a megítélése a mai napig nem ellentmondásos.

Az ókori Rómában is léteztek házasságszerű együttélési formák.¹ Az egyik ilyen az ágyasság (*concubinatus*) volt, ami már a mai értelemben vett élettársi kapcsolatnak minősült. A posztklasszikus jog már fontos joghatásokat fűzött hozzá. Csak az ilyen kapcsolatból származó gyermekek voltak törvényesíthetők, és tarthattak igényt tartásukra apjukkal szemben.

A másik ilyen együttélési forma a szabad emberek rabszolgákkal és a rabszolgák egymás közötti együttélése volt (*contubernium*).

A középkorban némileg leegyszerűsödött a helyzet. A szigorú egyházi elvek mellett minden együttélés, amelyből gyermek született, házasságnak kellett tekinteni. Minden más nemi kapcsolat férfi-és nő között, mely nem a házasságban létesült, bűncselekménynek minősült.

Magyarországon már a XVIII. században találkozni lehetett az egyház által nem szentesített párkapcsolatokkal. Az „összeállt pár” törvénytelen állapotának indokait a társadalom többnyire elfogadta.

2.1. Fogalmi elemei

A de facto élettársi kapcsolatban élők nem lesznek könnyű helyzetben, ha egyszer arra lesznek kíváncsiak, hogy életüket a törvény hogyan is szabályozza. A jogkereső közönség számára is ad némi zavart, hogy a fogalom meghatározását a kötelmi jog szabályai között találjuk. Olyannak tűnik, mintha pusztán szerződés céljából lennének egymás életének társai. Pedig valaha éppen a szerződések, megállapodások, kötelezettség szigorú világa ellenében jelent meg a házasságon kívüli együttélés. A laikus ember is a családjogba, esetleg a személyek jogai közötti részben keresné a definíciót.

Tehát a tényleges együttélésen alapuló élettársi kapcsolat fogalmát a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (továbbiakban: Ptk.) 6:514. § (1) bekezdésében

¹HEGEDŰS Andrea: *Az élettársi kapcsolat a polgári jogi kodifikáció tükrében*. Pólay Elemér alapítvány, Szeged, 2010. 17.o.

találjuk, mely szerint: *élettársi kapcsolat áll fenn két olyan, házasságkötés nélkül közös háztartásban, érzelmi és gazdasági közösségben (a továbbiakban: életközösség) együtt élő személy között, akik közül egyiknek sem áll fenn mással házassági életközössége, bejegyzett élettársi életközössége vagy élettársi kapcsolata, és akik nem állnak egymással egyenesági rokonságban vagy testvéri kapcsolatban.*²

Maga a meghatározás egyértelmű, azonban a használt kifejezések tartalma a bírói gyakorlat során világosodik meg igazán.

A Kúria eseti döntése szerint az élettársi kapcsolat fogalmi elemei közé tartozó közös háztartásban való együttélés megvalósulhat olyan módon is, hogy mindkét fél megtartja a lakhatást biztosító ingatlanukat, ugyanakkor azokat közösen használják, tehát mindkét ingatlan az együttélés, közös háztartásvezetés színteré.³

A Kúria szerint a felek megfeleltek a régi Ptk. élettársakra vonatkozó kritériumainak: megvolt mind a közös háztartás, mind az érzelmi és gazdasági közösség is. Kiemelte, hogy a bírói gyakorlat szerint a kapcsolat jellegének megítélésénél jelentősége van az együttélés fenntartására vonatkozó szándéknak, harmadik személyek irányában az összetartozás mikénti megjelenésének, továbbá a házasságon kívüli partnerkapcsolat tartós jellegének. A fogalmi elemek közül az érzelmi, bensőséges személyes kapcsolat magában foglalja az élettársak érzelmi, lelki közösségét, szellemi, kulturális és nemi kapcsolatát. A közös háztartás a felek tényleges együttlakását, életvitelszerű közös életét jelenti.

Gazdasági közösség: jelenti a mindennapok során előforduló együttműködést, a közös célok kitűzését, a jövedelmek célirányos felhasználását.

A bírói döntések több esetben is csak akkor ismerik el a kapcsolatot élettársinak, ha a pár legalább hallgatólagosan egyetért abban, hogy munkájuk eredménye közös, az abból vásárolt vagyontárgyakat közös céllal szerzik be. Ha külön kasszán élünk, és nincsenek közös gazdasági terveink, akkor bizony nem vagyunk élettársak. Közös gazdasági cél lehet például, ha együtt vágunk bele a lakásfelújításba - függetlenül attól, hogy kinek a tulajdonát képezi az ingatlan -, vagy közösen veszünk egy autót. Ám még így sem garantálható élettársi kapcsolat elismertetése, mert egyetlen vagyontárgy megszerzésében való együttműködésünk nem feltétlenül igazolja az élettársi kapcsolatunkat. Tehát nem biztos, hogy

² Ptk.6:514. § (1) bek.

³ Kúria Pfv. II. 22.288/2016.

elegendő, ha együtt veszünk egy tévét, de az már bizonyíthatja a gazdasági közösségünket, ha mondjuk közösen spórolunk vagy veszünk fel hitelt a konyha felújítására.⁴

A házastársi vagyontársaság létrejöttének két együttes feltétele a házasságkötés, valamint a házassági életközösség létrejötte és fennállása. Ebből következően az életközösség tényleges fennállásának ténye önmagában nem eredményez házastársi vagyontársaságot. A Ptk. (régi Ptk. 1959. év IV. törvény) 685/A. §-a szerint ugyanis két, házasságkötés nélkül, közös háztartásban, érzelmi és gazdasági közösségben együtt élő személy élet társnak minősül, és az élettársak vagyoni viszonyának rendezésére a Ptk. 578/G. §-a az irányadó. Az egységes és következetes ítélkezési gyakorlat szerint az élettársi kapcsolat alatt keletkezett vagyonszaporulatra a házassági vagyoni jogi szabályok csak akkor alkalmazhatók, ha a felek utóbb házasságot kötöttek.⁵

Érzelmi közösség: Az élettársi kapcsolat további nélkülözhetetlen feltétele az érzelmi közösség, amelyet a magukra valamit is adó élettársak elsősorban egymás felé fejeznek ki, de persze lehetnek külső megnyilvánulásai. Ilyen külső megnyilvánulás, ha egyértelműen felvállaljuk élettársunkat ország-világ előtt: például együtt jelenünk meg a családi eseményeken, vagy lelkesen énekeljük, hogy „szeretem a bőröd illatát”⁶. Ugyanakkor ezek a külső megnyilvánulások nem feltétlenül szükségesek, ugyanis az érzelmi közösség elsősorban az élettársak között valósul meg.

Töretlen a bírói gyakorlat arra nézve, hogy önmagában az érzelmi kapcsolat fennállása, és az ehhez kapcsolódó együttélés ténye nem ad alapot az élettársi közösség megállapítására. Az élettársi jogviszony elengedhetetlen feltétele, a mindennapi életvitel során a jelentősebb vagyoni tevékenységekben is megnyilvánuló gazdasági közösség, együttműködés.⁷

A de facto élettársi kapcsolat törvényi megfogalmazása továbbá **negatív** kritériumokat is tartalmaz: *...egyiknek sem áll fenn mással házassági életközössége, bejegyzett élettársi életközössége vagy élettársi kapcsolata, és akik nem állnak egymással egyenesági rokonságban vagy testvéri kapcsolatban.*

Az élettársi kapcsolatból eredő igények elbírálása során szükségszerűen felmerül az is, hogy egyáltalán létrejött-e az élettársi kapcsolat. A bírói gyakorlat következetesen arra az álláspontra helyezkedett, hogy a házassági életközösség a házastársak vagy egyikük

⁴ 6/2014. számú polgári elvi döntés

⁵ 6/2014. számú polgári elvi döntés

⁶ Romantic: Vágyom rád

⁷ Győri Törvényszék P.20520/2012/143

egyidejű élettársi kapcsolatának fennállását kizárja. *Lásd részletesebben* ⁸. Azt viszont – több külföldi ország gyakorlatával és jogirodalmi véleménnyel szemben – nem mondta ki, hogy maga a házassági kötelék zárna ki más személlyel az élettársi kapcsolat létrejöttét.⁹

2.2. Az élettársi jogviszony és a házasság elhatárolása

A házasság fogalmát tekintve a definíciót az Alaptörvény Alapvetés között az L. cikk (1) bekezdésében találjuk.¹⁰

Magyarország védi a házasság intézményét, mint férfi és nő között, önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget, valamint a családot, mint a nemzet fennmaradásának alapját. A családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülő-gyermek viszony. Egyik legfőbb különbség az élettársi kapcsolathoz képest, hogy házasságot csak különemű személyek köthetnek. A házasság egy férfi és egy nő tartós kapcsolata, érzelmi, vagyoni, nemi életközösség létesítésére, utódok nemzésére, közös felnevelésére irányulóan. Jogi jellegét tekintve a házasság kétoldalú szerződés, mely szigorú alakiságok megtartásával jön létre.¹¹

A Ptk. 4:5. §(1) bekezdése szerint a házasság akkor jön létre, ha az együttesen jelen lévő férfi és nő az anyakönyvvezető előtt személyesen kijelenti, hogy egymással házasságot köt. A nyilatkozat feltételhez vagy határidőhöz nem köthető.

A házasságot a felek a meghatározott eljárási rendnek megfelelően hatáskörrel rendelkező szerv előtt, személyes kölcsönös és egybehangzó akaratnyilatkozata konstatálta, hozza létre. A kijelentés kölcsönös megtörténte után az anyakönyvvezető a házasság létrejöttét megállapítja és a házasságkötés tényét a házassági anyakönyvbe bejegyezi.¹²

A házastársak hűséggel tartoznak egymásnak.¹³ Ezt az erkölcsi jellegű kötelezettséget a jogalkotó külön nem nevesíti az élettársi kapcsolatnál, ám mégis jelentőséggel bír. A házassághoz képest lazább kötelék, nem vezethet egyben a hűség kötelezettségének

⁸ (LB Pfv.II.21 375/1999., PfV.II.25 710/2002, BH 2004/12. sz. 504.)

⁹ *Polgári jogi kodifikáció, szerkesztőbizottsági javaslat 4. oldal*

¹⁰ *Alaptörvény L. cikk (1) bekezdés*

¹¹ *HEGEDŰS Andrea: Doktori értekezés- az élettársi kapcsolat szabályozásának áttekintése, különös tekintettel a polgári jogi kodifikációs folyamatra. 35. oldal*

¹² *Ptk. 4:5. § (2) bekezdés.*

¹³ *Ptk 4:24. § (1) bekezdés*

figyelman kívül hagyásához. Hatása lehet az érzelmi közösség megszűnéséhez is, hovatovább a tartásra való érdemtelenység megállapítására is.

Az élettársak az élettársi kapcsolat létrejöttére tekintettel, nem jogosultak egymás nevének felvételére. Még a bejegyzett élettársi kapcsolat esetében sem adnak a jogszabályok erre lehetőséget

2. 3. Az élettársi kapcsolat és a bejegyzett élettársi kapcsolat elhatárolása

Magyarországon 2009-óta az azonos neműek is „törvényesíthetik” a kapcsolatukat. Voltaképp ez az azonos neműek házassága, melyből egy külön törvény a bejegyzett élettársi kapcsolatáról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi XXIX. törvény született. A szabályozás is a házassághoz hasonlít. Bejegyzett élettársi kapcsolat akkor jön létre, ha az anyakönyvvezető előtt együttesen jelenlévő két, tizennyolcadik életévét betöltött, azonos nemű személy személyesen kijelenti, hogy egymással bejegyzett élettársi kapcsolatot kíván létesíteni.¹⁴ A bejegyzett élettársi kapcsolatban élők azonban nem minősülnek családnak. Szerencsére az Alkotmánybíróság ragaszkodik a hagyományos házasságról alkotott felfogáshoz, döntéseiben ez mutatkozik meg.¹⁵

VI. Pál pápa 1968. évi enciklikájában szerepel a szép gondolat mellyel, minden jó ízlésű ember egyetért: a házaselet minden aktusának alkalmasnak kell lennie az élet továbbadására.¹⁶

3. Az élettársi tartás, mint az élettársi kapcsolat családjogi hatása

Habár az élettársak a külvilág számára „házasságszerűen” élnek együtt, ez a kapcsolat nem minősül házassággal egyenértékű jogintézménynek. Eltérő a vonatkozó vagyoni jogi szabályzás is. Az élettársak az élettársi kapcsolat fennállása alatt **önálló vagyonszerzők**, azaz mindkét élettárs csak saját vagyont gyarapítja szerzeményeivel: egyikük szerzése

¹⁴ 2009. évi XXIX. 1. § (1) bekezdés

¹⁵ 22/1992. (VI.10. AB határozat, 14/1995. (III.13.) AB határozat, 32/2010. (III. 25.) AB határozat

¹⁶ SZABÓ Orsolya: *Miért más? Az azonos neműek párkapcsolatai Magyarországon* 255. oldal.

sem hat ki a másakra, egymás tartozásaiért nem felelnek. Jelen szabályozás szerint az élettárs nem lehet törvényes örökös sem. Végintézkedés útján viszont minden további nélkül örökölhét. Véleményem szerint itt olyan jelentősen mutatkozik meg az élettársi kapcsolat joghatása. A jogalkotói szándék tudatosan preferálja a házasságot. Aki hosszútávon gondolkodik mindenképp érdemes elfogadnia azt a fajta boldogságot is, amit csak egy „ilyen papír” nyújthat. Sok kellemetlen meglepetéstől is megkímélhetjük magunkat. A tartás jogintézménye az élettársakra vonatkozóan a régi Ptk.-ban nem szerepelt, ez 2014. március 15-i hatállyal került be a hazai családjogi rendszerbe.

Elfogadva Reiderné Bánki Erika álláspontját, a jogalkalmazást nehezítőnek tartom, hogy az élettársak lakáshasználatára vonatkozó rendelkezések két különböző könyvben találhatók, hiszen a **szerződéses rendezésre** vonatkozó szabályok a hatodik, a **bírói rendezés** alapjául szolgáló, szerződés hiányában irányadó normák a negyedik könyvben lelhetők fel. Ez a rendszertani elhelyezés arra enged következtetni, hogy a jogalkotó magát az élettársi kapcsolatot továbbra is szerződésként, kötelmi jogi jogviszonyként fogja fel.¹⁷ Családjogi hatást az élettársi kapcsolatból származó gyermek születése alapozza meg. Közös gyermek hiányában nem keletkezik jogosultság sem tartásra, sem lakáshasználatra.

3.1. Az élettársi tartás célja

A kapcsolat érzelmi-gazdasági közösség jellegéből adódóik, hogy elvárható a felektől, hogy együttélésük során egymásról gondoskodjanak.

Az új Ptk. Előtti bírói gyakorlatban többször felmerült a kapcsolat jellegéből adódó támogatási kötelezettség. A bíróság egy eseti döntésben arra utalt, hogy az élettársi viszony tartalmi körébe tartozik az élettárs által nyújtott szolgáltatások egy bizonyos szintje, mely ugyanis az együttéléssel szükségszerűen együtt járó tevékenység körébe tartozik. Csak ezen szintet meghaladóan keletkezik a felek között elszámolási viszony az élettársak között létrejött tartási szerződés megszüntetése esetén.¹⁸

Az élettárs tartáshoz való joga azon a célkitűzésen alapszik, hogy bizonyos feltételek esetén az arra rászoruló élettárs védeltséget kapjon. A jogalkotó azt értékeli, hogy a volt

¹⁷ REIDERNE Bánki Erika: *Az élettársi kapcsolat az új Polgári Törvénykönyv tükrében* 375. oldal

¹⁸ HEGEDŰS Andrea: *Az élettársi kapcsolat szabályozásának áttekintése, különös tekintettel a polgári jogi kodifikációs folyamatra* 101. oldal, BH2002.268.

élettárs rászorultsága a tartásra tipikus esetben a közös háztartásban és a közös gyermek nevelésében való lekötöttségére vezethető vissza. Gyakran előfordul az is, hogy a volt élettárs a kapcsolat fennállása alatt azért nem tudott kereső foglalkozást folytatni, mert élettársa gazdasági vállalkozásában vagy más foglalkozása körében segítő tevékenységet végzett. Ilyen esetekben elvárható a másik élettárstól, hogy anyagilag is gondoskodjék volt élettársáról.¹⁹

3.2 Az élettársi tartás feltételei

Az élettársak tartására vonatkozó szabályozás a családjogi részben kapott helyet, melynek az az oka, hogy olyan helyzetet rendez, melyben a gyermek(ek) is érintettek.

Ptk. 4:86. § (1) bekezdése: Az életközösség megszűnése esetén volt élettársától tartást követelhet az, aki magát önhibáján kívül nem képes eltartani, feltéve, hogy az életközösség legalább egy évig fennállt és az élettársak kapcsolatából gyermek született.

(2) bekezdése: Ha a volt élettárs a tartásra az életközösség megszűnését követő egy év eltelte után válik rászorulttá, volt élettársától tartást különös méltánylást érdemlő esetben követelhet. Az élettársi kapcsolat nem hatósági eljárás során keletkezik, ez a jogszabály által elismert együttélési forma. Létrejöttéhez nem szükséges semmilyen bejegyzés. Pontosan ez adja a nehézséget a kapcsolat létrejöttének és megszűnésének bizonyítása esetén. Ezen segítené az Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartása mely igazolja, hogy egymással élettársi kapcsolata áll fenn azoknak, akiknek az erről szóló nyilatkozata az Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartásában szerepel. Az Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartását törvényi felhatalmazás alapján a Magyar Országos Közjegyzői Kamara működteti, és a közjegyzők vezetik. Az élettársi nyilatkozat nyilvántartásba való felvételére irányuló eljárás a nagykorú élettársak közös kérelmére indul. Élettársi kapcsolatra vonatkozó nyilatkozatot csak személyesen lehet tenni. Közös kérelem esetén a közjegyző illetékességét az élettársak bármelyikének lakóhelye vagy tartózkodási helye megalapítja. Megszűnés esetén elegendő csupán az egyik félnek a közjegyző előtt nyilatkoznia, hogy már nem áll fenn élettársi kapcsolata a vele együtt korábban nyilvántartásba vett személlyel.²⁰ A

¹⁹ VÉKÁS Lajos/Gárdos Péter: *Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz I. kötet, második átdolgozott kiadás*, Wolters Kluwer Kft., 2018. 763. oldal

²⁰ az egyes közjegyzői nemperes eljárásokról szóló 2008. évi XLV. törvény 36/E §-36/G.§)

nyilatkozattétel nem kötelező, azonban a feleknek mindenképpen érdemes megtenniük. A nyilvántartás egyébként közhitelű, vagyis a benne foglaltakat ellenkező bizonyításáig mindenki köteles valódinak elfogadni. Az életközösség fennállásnak vagy megszűnését esetét mindig komplex módon kell vizsgálni és értelmezni az adott eset egyedi jellegzetességei alapján és csak így lehet megítélni, hogy a felek között jogi értelemben mikor kezdődött, illetve szűnt meg az életközösség. További feltétel az önhibán kívüli rászorultság, melyet a jogalkotó szintén nem definiál.

A fogalmat az ítélkezési gyakorlat tölti meg tartalommal. Itt a jogosult egészségi állapotától kezdve a jövedelmi, vagyon viszonyain át minden lényeges körülményt figyelembe kell venni. A rászorultság objektív tény, ami azt jelenti, hogy a tartást igénylőnek nincs olyan jövedelme, vagy egyéb vagyoni lehetősége, hogy saját tartását részben, vagy egészben fedezni tudja. Egy házasság felbontása iránti perben a bíróság a következőket fejtette ki: „A rászorultság vizsgálatánál nemcsak a tartást igénylő saját jövedelemét és a különvagyont, hanem a még megosztatlan házastársi közös vagyon figyelembevételével az általában vett vagyoni helyzetét kell megvizsgálni. Ha pedig a még megosztatlan közös vagyonból a házastárs tartási igénye kielégíthető, nem áll fenn olyan rászorultság, ami a különálló házastárs különvagyónával *(az életközösség megszakítása utáni keresményével)* való helytállást indokolna.”²¹

A tartásra való jogosultság szempontjából a leglényegesebb feltétel, hogy az élettársak kapcsolatából gyermek is szülessen. Véleményem szerint ez azt jelenti, hogy a jogalkotó ezt az együttélési formát is igyekszik családként elfogadni.

Az Alkotmánybíróság a családok védelméről szóló 2011. évi CCXI. törvény 7. § és 8. §-ai alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről szóló **43/2012. (XII. 20.) AB határozat** Indokló részének 3. 1 bekezdésében a következőket taglalja:

„A korábbi esetjogot összefoglaló és rendszerező 154/2008. (XII. 17.) AB határozat a házasság mellett a család intézménye kapcsán is kimondta, hogy: „Annak a ténynek, hogy a házasság és a család intézményét [...] az 1989-es köztársasági Alkotmányunk [...] a demokratikus jogállam alapvető értékeit felsoroló »Általános rendelkezések« között tartotta, önmagában is jelentősége van: az Alkotmány a házasságot és a családot a magyar társadalom alapintézményének tekinti.” (ABH 2008, 1203, 1210.) Ezzel egybevágó alkotmányozói szándék fedezhető fel abban is, hogy az Alaptörvény az „Alapvetés”

²¹ Nyíregyházi Járásbíróság 33.P. 23.070/2013/70. szám

fejezetben védi a házasság intézményét mint férfi és nő között, önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget, valamint a családot mint a nemzet fennmaradásának alapját.

Az idézett 154/2008. (XII. 17.) AB határozat megfogalmazása szerint „[a]z állam kötelezettsége a házasságkötéshez való jog biztosítása körében elsősorban és minimálisan arra terjed ki, hogy a házasságkötés és családalapítás feltételeit, jogi kereteit megteremtse. [...] Az [...] intézményvédelmi kötelezettségből azonban az is következik, hogy az állam nem teremthet olyan törvényi helyzetet sem, amely a házaspárokat összességében hátrányosabb helyzetbe hozza a nem házas személyekkel, párokkal szemben.” Ezen kívül az állam intézményvédelmi kötelezettsége „pozitív viszonyulást, aktivitást és támogatást is feltételez. [...] Az állam, lehetőségeihez mérten, az Alkotmánykeretei között viszonylag szabadon döntheti el, hogy milyen »házasság- és családpolitikát« folytat, és ehhez milyen jogi eszközöket vesz igénybe.” (ABH 2008, 1203, 1213–1214.)

Az Alkotmánybíróság ezen határozatában azt is kimondta, hogy az önrendelkezési jogból nem csupán a házasságkötéshez való jog vezethető le, hanem az élettársi kapcsolat létesítése is szorosan e joghoz kötődik. „Az a tény azonban, hogy a magyar Alkotmány – nemzetközi egyezményekkel összhangban – csak a házasság intézményének biztosít kifejezett alkotmányos védelmet, alapot teremt arra, hogy a törvényhozó a házastársak és a házasságkötést mellőző élettársak jogviszonyát eltérően szabályozza. [...] Ugyanakkor az Alkotmánybíróság azt is megállapítja, hogy az Alkotmányból nem a házassági kötelék, mint együttélési forma »egyedüli« [kizárólagos], hanem a »különös« [kiemelt, alkotmányos szintű] védelme vezethető le, vagyis az alaptörvény nem zárja ki más, a házasságtól eltérő párkapcsolatok törvényi szintű oltalmát. A jogalkotónak tehát [...] lehetősége van a házasságon kívüli együttélési formákat is elismerni és törvényi szintű védelemben részesíteni.”

Az életközösségnek legalább egy évig kell fennállnia. Az életközösség megszűnésétől számított egy éven túl tartást csak különös méltánylást érdemlő esetben lehet követelni. A házastársak tartásánál azonban az életközösség megszűnését követő öt éven túl van helye különös méltánylást érdemlő esetben a tartás követelésének. Tekintve, hogy az élettársi kapcsolat a házasságtól enyhébb együttélési kötelék, így a társak egymás iránti szolidaritása is rövidebb ideig - egy évig- várható el.

A tartásra kötelezettnek képesnek is kell lennie a tartásra, azaz, ha olyan kevés jövedelemmel rendelkezik, hogy a tartás nyújtásával saját szükséges vagy gyermekének tartását veszélyeztetné, akkor nem kötelezhető a tartásra.

3.3. Mely esetekben nem jár élettársi tartás

A tartásra való érdemtelenség körében az élettársakra vonatkozó szabály pontosan követi a házastársakra vonatkozó szabályokat, tehát érdemtelen a tartásra az a fél akinek életvitele valamint magatartása súlyosan kifogásolható, de ez csak akkor valósul meg, ha ez a fajta viselkedés nagy mértékben hozzá járult az élettársak kapcsolatának megszűnéséhez.

Ptk. 4:87. §

(1) Érdemtelensége miatt nem jogosult tartásra az a volt élettárs,

a) akinek súlyosan kifogásolható életvitele, illetve magatartása járult hozzá alapvetően az élettársi kapcsolat megszűnéséhez;

b) aki az életközösség megszűnését követően volt élettársának vagy vele együtt élő hozzátartozójának érdekeit durván sértő magatartást tanúsított.

(2) Az érdemtelenség elbírálásánál figyelembe kell venni az arra hivatkozó volt élettárs magatartását is.

Az élettárs tartásra való érdemtelenségének megállapításánál megkönnyíti a jogalkalmazók helyzetét, hogy a szabályozás **hasonló a házastársak tartásra való érdemtelenségéhez.**

Az érdemtelenség a korábbi bírói gyakorlat és különösen a rokонтartással összefüggésben született két Polgári elvi döntés (XXIX. és V. számú PED.) figyelembevételével került meghatározásra a Ptk.-ban.²²

„Az érdemtelenség elbírálása során a bíróságnak nemcsak egyes tényeket, hanem a házasság egészét kell mérlegre tennie. Meg kell vizsgálnia azt is, hogy az a házastárs, akitől

²² V. számú Polgári Elvi Döntés a házastársi tartásra való érdemtelenségről) ” házasság felbontása esetén a tartást érdemtelenség címén attól a házastárstól kell megtagadni, aki a házasság erkölcsi alapját a házasság felbontására is közreható magatartásával olyan súlyosan sértette, hogy tartása házastársára a társadalmi felfogás szerint méltánytalan lenne. Az érdemtelenség elbírálásánál figyelembe kell venni az arra hivatkozó házastárs magatartását is.

a tartást igénylik, olyan magatartást tanúsított-e, amely feljogosítja őt arra, hogy házastársának magatartását felróhassa, nem terheli-e őt magát is hiba a házaselet megromlásának, házastársa magatartásának kialakítása terén. Nem szabad viszont figyelembe venni olyan magatartást, amely a felek házaseletének felbomlásánál nem hatott közre. Mindennek megítélésénél nem a házastársak szubjektív szempontjainak, hanem annak kell döntő jelentőséget tulajdonítani, hogy a társadalmi megítélés a házastársak egymással szembeni magatartására figyelemmel a tartásra kötelezést az ezáltal érintett házastárs méltánytalan megterhelésének tekintené-e. „

Vannak azonban olyan esetek is, amikor a volt házastárs méltán tagad meg minden közösséget volt házastársától anélkül, hogy ez utóbbi az érdekei ellen tört volna. A tartásra ugyancsak érdemtelenné kell nyilvánítani a felelőtlen, erköktelen, kicsapongó életmódot folytató, valamint a súlyos megítélés alá eső bűncselekményt elkövető volt házastársat.

„A bíróságnak a tartásra érdemtelenség utólagos elbírálásának esetében is figyelemmel kell lennie az eset összes körülményeire, így különösen az érdemtelenségre hivatkozó fél egyéniségére és az általa tanúsított magatartásra is. Nem állapítható meg tehát érdemtelenség a tartásra jogosított volt házastárs olyan magatartása alapján, amelyet a tartásra kötelezett házastárs magatartása váltott ki, nem állapítható meg az együttélés szabályait sértő volt házastárs érdemtelensége akkor sem, ha az erre hivatkozó volt házastárs maga is hasonló magatartást tanúsított.

A fentiekből kitűnően az érdemtelenség fogalmát illetően nagyszámú körülménynek, szempontnak lehet meghatározó jelentősége. Éppen ezért az érdemtelenség kérdését mindig konkrétan, családjogunk és egész jogrendszerünk alapelveiből kiindulva, az ügy összes körülményének figyelembevételével kell elbírálni. ”

3.4 Az élettársi tartás egyszeri juttatással

Az élettársak közokiratban vagy ügyvéd által ellenjegyzett magánokiratban megállapodhatnak abban, hogy a tartásra köteles élettárs tartási kötelezettségének meghatározott vagyontárgy vagy pénzösszeg egyszeri juttatásával tesz eleget. Ebben az esetben a juttatásban részesített élettárs a jövőben tartási követeléssel akkor sem léphet fel, ha arra a törvény alapján jogosulttá válik. Így rendelkezik a Ptk 4:89. §-a. Ebben az esetben a tartásra jogosult további követeléssel már nem állhat elő a jövőben.

4. Az élettársi lakáshasználat mint az élettársi kapcsolat családjogi hatása

4.1. Az élettársi lakáshasználat mint új fogalom

A régi Ptk. az élettársak lakáshasználatát nem rendezte sem a kapcsolat fennállása alatt, sem a megszűnése utáni időre. Az együttélésből nem származott jog az életközösség megszűnése utáni további lakáshasználatra. Közös tulajdonban álló ingatlan esetén a közös tulajdonra vonatkozó szabályok alapján rendezték a vitás kérdéseket. A gyakorlatban kétféle álláspont alakult ki. Az egyik a jogcímmel nem rendelkező élettársat szívésségi használónak tekintette, és az életközösség megszűnésekor a lakás elhagyására kötelezte, hangsúlyozva az élettársi és házastársi viszonyok éles elhatárolását. A másik - több jogesetben is követett – megoldás az életközösség tartós fennállása esetén az élettársat quasi bérlőtársnak tekintette, és a házastársakra vonatkozó szabályok alkalmazását tartotta helyesnek.²³

A jelenlegi szabályozás azt tartja szem előtt, hogy a kiskorú gyermek megfelelő védelme, lakhatása biztosított legyen. Mára már a családjog egyik legfőbb elve is a gyermek védelme lett.

²³ RAKVÁCS József: *az élettársak lakáshasználati vitája*, Jogtudományi közlöny 1965. 5. sz. 207-208. oldal,

REIDERNÉ Bánki Erika: *Az élettársi kapcsolat az új Polgári Törvénykönyv tükrében* 378. oldal

4.2. A lakáshasználat szerződéses vagy bírói rendezése

Az élettársak között a lakáshasználat rendezése 2 főle módon kerülhet sor. Előzetesen vagy utólagosan megkötött lakáshasználati szerződéssel, valamint ennek hiányában, ha a felek nem tudják eldönteni, hogy hogyan rendezzék egymás között ezt a kérdést, akkor a bíróság fogja ezt eldönteni.

4.3. A közös jogcím alapján lakott lakás

A lakáshasználat bírói rendezésénél elsősorban azt kell figyelembe venni, hogy az élettársak közös jogcímen laktak-e ebben a lakásban, vagyis, hogy az ő közös tulajdonuk albérletük volt-e az adott ingatlan vagy sem és ettől függ, hogy melyik fél maradhat a lakásban. Az új Ptk. szerint az élettársak közös jogcíme alapján használt lakás további használatáról a bíróság, a házastársak közös jogcíme alapján használt lakás használatának rendezésére vonatkozó rendelkezések megfelelő alkalmazásával dönt.

Megosztott lakáshasználatra akkor kerül sor, ha a feleknek az adott lakás közös tulajdona, illetve közösen bérlik azt. Ebben az esetben a bíróság elsősorban fizikailag osztja meg a lakáshasználatot. Tulajdonképpen a szóban forgó lakásban a bíróság elkülönít részeket, amelyeket csak az egyik, vagy csak a másik fél használhat. Ha a volt élettársak viszonya annyira megromlott, hogy képtelenek egy fedél alatt élni, akkor ebben az esetben a lakás szubjektíve megoszthatatlan. Ilyen esetekben a bíróság a körülmények figyelembevételével dönthet úgy, hogy az egyik felet kizárólagos lakáshasználati jogcímmel ruházza fel. Ebben az esetben a másik félnek távoznia kell a lakásból, viszont a bennmaradó fél köteles úgynevezett ellentételezést fizetni a távozó élettársnak, ugyanis a lakás csak részben képezte az ő tulajdonát vagy bérleti jogát.

4.3.1. Megosztott lakáshasználat

Az élettársi kapcsolat megszakadása után, az első nagy probléma a lakásmegosztás. Ha az élettársak közös jogcím alapján laktak a lakást, vagyis közös tulajdonuk vagy bérletük volt a lakás és a felek előzetesen illetőleg utólagosan meg írtak szerződést a lakáshasználatról, ebben a kérdésben nem egyeztek meg, akkor a bíróság elsősorban fizikailag osztja meg a lakást a felek között. Tehát főszabály szerint a közös jogcím

alapján lakott lakást elsősorban fizikailag kell megosztani a felek között. Például ha van egy két szintes lakás és mind a két szinten található fürdőszoba és hálószoba akkor a bíróság dönthet úgy, hogy az egyik szintet az egyik fél a másikat pedig a másik fél használja. A megosztott lakáshasználat elrendelése akkor valósul meg, ha a lakás fizikai adottságai erre lehetőséget adnak, valamint ezt szubjektív ok nem zárja ki. A lakáshasználat megosztása azonban nem jelent teljes elkülönülést tulajdonképpen egy társbérlethez hasonló helyzetet teremt a volt élettársak között, akik a lakás egyes a bíróság által meghatározott részeit kizárólagosan, más helységeit azonban közösen jogosultak használni. A lakással kapcsolatos tartozások továbbra is egyetemlegesen egyaránt mind a két félre érintik. A lakáshasználat mellőzésére van lehetőség abban az esetben, ha az egyik fél több lakással rendelkezik vagy valamelyikük a lakásból elköltözött. Mint már fentebb említettem a lakáshasználat fizikai megosztásának van úgynevezett szubjektív akadálya ez azt jelenti, hogy ha az élettársak között olyan szinten megromlott a kapcsolat, hogy effektíve nem tudnak „egy fedél alatt élni” akkor mondjuk azt, hogy a lakás szubjektíve megoszthatatlan.

3:99. § (1) Az élettársak közös jogcíme alapján használt lakás további használatáról a bíróság a házastársak közös jogcíme alapján használt lakás használatának rendezésére vonatkozó szabályok megfelelő alkalmazásával dönt.

3:99. § (2) A bíróság a lakáshasználatra jogosult kiskorú gyermek megfelelő lakáshoz fűződő jogát is figyelembe veszi, ha az élettársi kapcsolat megszűnése esetén az élettársak közös jogcíme alapján használt lakás további használatáról dönt.

4.3.2. Az egyik fél használati jogának megszüntetése

Ha az élettársak közös jogcíme alapján lakott lakás adottságainál fogva vagy szubjektív okokból kifolyólag nem osztható meg akkor a bíróság az egyik élettársnak a lakáshasználatra vonatkozó jogát megszünteti és őt a lakáselhagyására kötelezi. Az, hogy melyik fél használati joga kerül megszüntetése az osztott használat mellőzésének okától függ, például, hogy melyik élettársi tanúsított neki felróható magatartást, kinél van kiskorú gyermek, melyiküknek van beköltözhető lakása. A lakás elhagyására kötelezett élettárs elhelyezésre sem a másik élettárral, sem mással szemben nem tarthat igényt. Ha a közös jogcím alapján lakott lakás nem közös tulajdon, hanem közös bérlet a bérletársi jogviszony akkor is megszüntethető, ha a közös lakást két külön lakásra el lehet cserélni ez azonban a bírói gyakorlatban ritkán tud érvényesülni.

4.4. Kizárólagos jogcím alapján lakott lakás

Ha az élettársak csak az egyikük kizárólagos jogcíme alapján használják a lakást, akkor az életközösség megszűnése esetén a bíróság a kizárólagos jogcímmel rendelkező felet jogosítja fel a lakás további használatára, tehát főszabály szerint, ha nincs közöskiskorú gyermek, az marad a lakásban, akinek kizárólagos jogcíme van a lakott ingatlanra. Ha van közös kiskorú gyermek és a szülői felügyeleti jog azé az élettársé, aki nem rendelkezik a lakás felett kizárólagos jogcímmel, akkora bíróság ezt a felet ruházza felkizárólagos lakáshasználattal, így tehát ebből kifolyólag gyermek érdekeit szem előtt tartva rendeződik a kérdés. A bennmaradó félnek ilyenkor bérleti díjat kell fizetnie a tulajdonos élettársnak, így tulajdonképpen olyan, mintha ő bérelné a lakást. Nagyon fontos azonban, hogy a tulajdonos nem mondhatja fel a szerződést, illetve a bérleti szerződésre vonatkozó szabályok szerint kell eljárnia. Az élettárs csak akkor teheti ki a lakásából a gyermeket és volt élettársát, ha cserelakást ajánl fel vagy akkora pénzbeli juttatást ad, amelyből lakhatásuk megoldható.²⁴

4.5. A lakáshasználat újrarendezése

3:85§ (1): Ha a bíróság osztott lakáshasználatot rendelt el, vagy a tulajdonos (haszonélvező) házastársat kötelezte a lakás elhagyására, bármely házastárs kérheti a lakáshasználat újrarendezését, arra történő hivatkozással, hogy a rendezés alapjául szolgáló körülményekben bekövetkezett változás folytán a használat módjának változatlan fenntartása lényeges, jogos érdekét vagy a közös kiskorúgyermek érdekét sérti.

Ezen rendelkezés egyaránt vonatkozik a házastársakra és az élettársakra is. Lényege, hogyha bíróság a lakás osztott használatát rendelte el, akkor a körülmények megváltozására hivatkozva bármelyik fél kérheti a lakáshasználat újrarendezését. Ha a tulajdonos fél voltváltozásra kötelezve, akkor ebben az esetben csak ő kérheti az újrarendezést, ugyanis a másik félnek nincs erre jogalapja.²⁵

²⁴ <https://ptk2013.hu/uj-ptk-normaszoveg/uj-ptk-iv-konyv-csaladjog/711?fbclid=IwAR2tg6MPJc0cdnBvKCxfZuJi0dEsOGykyf-slvp8fLTFXhDUclXCOl8>

5. Befejezés

Az élettársi kapcsolat napjainkra jelentős szerepet tölt be hazánk társadalmának életében. Sokan választják ezt a párkapcsolati formát abból a gondolatból kifolyólag, hogy „a boldogsághoz nincs szükség papírra”. Ezzel a kijelentéssel az emberek a házasság intézményére gondolnak, illetve arra, hogy egy élettársi kapcsolatban kevesebb a kötöttség és a kötelezettség, mint a házasságban. Dolgozatom megírása előtt nem volt tág és széles rétű ismeretem a családjog ezen intézményével kapcsolatban, de így a befejező részhez érve elmondhatom, hogy sokkal tisztábban átlátom ezt a párkapcsolati formát és azt is ki merem jelenteni, hogy a magyar emberek legnagyobb része nem rendelkezik megfelelő ismerettel ezt a kérdést illetőleg. Véleményem szerint, az új Ptk. már nagyobb területen és pontosabban szabályozza az élettársak kapcsolatát, mint a régi Ptk. azonban a bírói gyakorlat mai napig sok problémával küzd az élettársi viszonyokról való döntéshozatalban. Álláspontom szerint a megfelelő szabályozás hiányára tekintettel az élettársi kapcsolat intézménye egy rossz rendszer ugyan is nagyon nehéz a vagyoni viszonyok rendezése a felek között mivel nem olyan jól és pontosan meghatározott, mint a házasság jogintézményénél, illetve csak akkor ismerik el az élettársi kapcsolat családjogi hatásait, ha a feleknek van közös kiskorú gyermekük. Mind ezek ellenére úgy gondolom, hogy a jelenlegi Ptk. már elindított egy áttörést ezen problémák és ezen hiányosságok leküzdése érdekében és idővel az élettársi kapcsolat intézménye is egy jól és pontosan meghatározott kapcsolati forma lesz akár csak a házasság.

6. Irodalomjegyzék

BARZÓ Tímea: A magyarcsalád jogi rendje, Patrocínium Budapest 2017

FÖLDI András és Hamza Gábor: A római jog története és intézményei, Negyedik, átdolgozott és bővített kiadás 1996.

HEGEDŰS Andrea: Doktori értekezés- az élettársi kapcsolat szabályozásának áttekintése, különös tekintettel a polgári jogi kodifikációs folyamatra

RAKVÁCS József : az élettársak lakáshasználati vitája, Jogtudományi közlöny 1965. 5. sz.

REIDERNE Bányi Erika: Az élettársi kapcsolat az új Polgári Törvénykönyv tükrében

SZABÓ Orsolya: Miért más? Az azonos neműek párkapcsolatai Magyarországon

VÉKÁS Lajos/Gárdos Péter: Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz 1. kötet, második átdolgozott kiadás

7. Jogszabályjegyzék

6/2014. számú polgári elvi döntés

A bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi XXIX. Törvény

A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi VI. Törvény

Az egyes közjegyzői nemperes eljárásokról szóló 2008. évi XLV. Törvény

Győri Törvényszék P.20520/2012/143

Kúria

Magyarország Alaptörvénye

Nyíregyházi Járásbíróság 33.P. 23.070/2013/70. szám

Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény

V. számú Polgári Elvi Döntés a házastársi tartásra való érdemtelenségről